

**BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET**
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

Vejledning om fuldstændig eller delvis fritagelse fra idræt i stx- uddannelsen

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet

Vejledning om fuldstændig eller delvis fritagelse fra idræt i stx-uddannelsen

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet

Juni 2018

Opdateret april 2026

Design: Center for Kommunikation og Presse

Denne publikation kan ikke bestilles

Der henvises til webudgaven

Børne- og Undervisningsministeriet

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet

Kalvebod Brygge 47

1560 København V

Indhold

Indledning	1
1. Funktionsnedsættelsen har en karakter, der gør, at eleven i kortere eller længere tid kan fritages fra hele den praktiske del af undervisningen	3
1.1 Skader/lidelser med forventet kort helbredelsesforløb (uger)	3
1.2 Skader/lidelser med langvarigt/usikkert helbredelsesforløb (måneder/år)	3
1.3 Handicap eller permanente funktionsnedsættelser	4
1.4 Om deltagelse i timerne for elever, der er fritaget fra hele den praktiske del af undervisningen, men skal til prøve i faget	5
1.5 Om teoretisk prøve for elever, der er fritaget fra hele den praktiske del af undervisningen	5
1.6 Om tildeling af erstatningsfag	6
1.7 Procedurer for ansøgning til Styrelsen for Undervisning og Kvalitet om dispensation for erstatningsfag for idræt C	6
2. Funktionsnedsættelsen har en karakter, der gør, at eleven i kortere eller længere tid kan fritages fra dele af den praktiske del af undervisningen	8
2.1 Om delvis fritagelse fra den praktiske del af undervisningen	8

Indledning

Elever med funktionsnedsættelser kan fritages helt eller delvist fra faget idræt i medfør af reglerne i bekendtgørelse om de gymnasiale uddannelser (fuldstændig fritagelse) og bekendtgørelse om studie- og ordensregler m.v. i de gymnasiale uddannelser (delvis fritagelse). Begrebet funktionsnedsættelse dækker over følger af kroniske sygdomme, alvorlige sygdomme, skader, medfødte lidelser, handicap eller andre tilstande, der medfører, at en elev har problemer med deltagelse i faget idræt i en kortere eller længere periode.

Denne vejledning er skrevet med henblik på stx-uddannelsen, hvor idræt C med 150 undervisningstimer er et obligatorisk fag over tre år, og hvor § 51, stk. 2, i bekendtgørelse om de gymnasiale uddannelser giver mulighed for undtagelsesvis at fritage elever med funktionsnedsættelser helt for faget mod til gengæld at tilbyde eleven et erstatningsfag i form af et ekstra valgfag. Da vejledningen således er tiltænkt et obligatorisk treårigt fag, er vejledningen ikke én-til-én oversættelig til andre situationer, hvor idræt indgår som fag i gymnasiale uddannelser, men vejledningens beskrivelser af forskellige muligheder og principper i forhold til skadede elever kan i det omfang, det kan være relevant, anvendes i tilpasset form dér.

Om god praksis med hensyn til fritagelse fra idræt

Det er institutionens ledelse, der vurderer, hvorvidt en elev skal fritages fra idræt, og om der i givet fald skal være tale om en hel eller delvis fritagelse fra faget. Institutionens vurdering afhænger af funktionsnedsættelsens alvor, hvad tidsperspektivet for funktionsnedsættelsen er, og på hvilket tidspunkt i elevens uddannelse funktionsnedsættelsen indtræder. I samråd med eleven/elevens forældre og idrætslæreren finder ledelsen i det enkelte tilfælde den bedste løsning for eleven og informerer herefter idrætslæreren om hel eller delvis fritagelse samt om varigheden af denne. Giver den lægelige dokumentation mulighed for elevens delvise deltagelse i den praktiske del af faget, vurderer idrætslæreren, hvorledes dette gøres bedst under hensyntagen til såvel den skadede elev som resten af holdet.

Om lægelig dokumentation

Alle funktionsnedsættelser, der fører til fritagelse fra den praktiske del af undervisningen i faget og/eller hele faget, forudsætter, at eleven kan fremvise lægelig dokumentation. For skader med et forventet kort helbredelsesforløb kan lægelig dokumentation være fx en epikrise/skadestuejournal. Eventuelle udgifter til lægelig dokumentation kan kræves afholdt af eleven, hvis dette står i institutionens studie- og ordensregler. Det er ledelsen på institutionen, der modtager den lægelige dokumentation. Som institution skal man lægge lægens vurdering af funktionsnedsættelsens omfang og alvor til grund.

Hvis lægen indstiller eleven til fritagelse for deltagelse i den praktiske del af undervisningen uden at specificere, hvad eleven evt. kan deltage i, er institutionen ikke berettiget til at sætte sin eventuelle vurdering af, at eleven bør kunne deltage i begrænset omfang, i stedet.

1 Funktionsnedsættelsen har en karakter, der gør, at eleven i kortere eller længere tid kan fritages fra hele den praktiske del af undervisningen

1.1 Skader/lidelser med forventet kort helbredelsesforløb (uger)

Eksempler: forstuede led, fiberskader, knoglebrud, mindre hjernerystelse.

Tidspunkt for skaden: Eleven fritages fra den praktiske del af undervisningen i den periode, skaden varer, men er til stede i timerne og deltager i den ikke-praktiske del af undervisningen.

Sker skaden tæt på prøven, og er skaden af en sådan art, at eleven ikke vil kunne deltage i den praktiske del af prøven – enten på grund af risiko for forværring af skaden, og/eller fordi skaden forhindrer eleven i at kunne leve op til de faglige mål i faget – så går eleven til sygeprøve.

Regelgrundlag:

- § 3, nr. 2, litra a, i bekendtgørelse om studie- og ordensregler m.v. i de gymnasiale uddannelser
- § 16 i den almene prøvebekendtgørelse.

1.2 Skader/lidelser med langvarigt/usikkert helbredelsesforløb (måneder/år)

Eksempler: korsbåndsskader, komplicerede knoglebrud, urinsyregigt.

Tidspunkt for skaden: Hvis skaden sker før uddannelsens start, i 1.g eller i 2.g, kan man evt. se tiden an og se, om skaden kan hele, og eleven atter kan deltage i undervisningen i fuldt omfang. Indtil da fritages eleven fra den praktiske del af undervisningen, men er til stede i timerne og deltager i den ikke-praktiske del af undervisningen.

Hvis institutionens ledelse vurderer, at eleven ikke bliver klar inden næste skoleår, fritages eleven for idræt, og der tildeles erstatningsfag (se herom under 1.6 nedenfor).

Opstår skaden på et tidspunkt i 3.g, hvor det ikke er muligt at tildele et erstatningsfag, fritages eleven fra den praktiske del af undervisningen, men er til stede i timerne og

deltager i den ikke-praktiske del af undervisningen. Hvis holdet udtrækkes til prøve, går eleven til teoretisk prøve i faget (se herom under 1.5 nedenfor).

Hvis skaden derimod sker på et relativt tidligt tidspunkt i 3.g, aftaler institutionen med eleven, om det er mest hensigtsmæssigt, at eleven tildeles erstatningsfag, henset til at undervisningen allerede kan være i gang, eller om det er mere hensigtsmæssigt, at eleven bliver på holdet, jf. ovenfor.

Afsluttende standpunktskarakter gives, hvis eleven har nået at være med i så stor en del af undervisningen, at læreren på tidspunktet for afgivelse af den afsluttende standpunktskarakter kan vurdere eleven i forhold til de faglige mål. Ellers gives en streg på eksamensbeviset samt en bemærkning om, at der ikke gives karakter i faget pga. fritagelse. Afsluttende standpunktskarakter kan ikke blot håndteres ved at overføre standpunktskarakteren givet ved afslutningen af 2.g.

Regelgrundlag:

- § 22, stk. 2, i bekendtgørelse om de gymnasiale uddannelser
- § 51, stk. 2, i bekendtgørelse om de gymnasiale uddannelser
- § 3, nr. 2, litra a, i bekendtgørelse om studie- og ordensregler m.v. i de gymnasiale uddannelser.

1.3 Handicap eller permanente funktionsnedsættelser

Eksempler: blindhed, gig, paraplegi, amputation, muskelsvind.

Funktionsnedsættelser af denne type vil i langt de fleste tilfælde gøre det umuligt for eleverne at leve op til de faglige mål i faget og gøre det svært for dem at deltage i holdets idrætsundervisning. Hvis en elev har en sådan funktionsnedsættelse ved uddannelsens start, eller får den i løbet af uddannelsen, kan eleven fritages fra idræt. Medmindre funktionsnedsættelsen indtræder i 3.g, tildeles et erstatningsfag.

Særligt for denne gruppe gælder det, at elever, hvis konkrete tilstand gør det tilsvarende byrdefuldt for dem at følge et relevant erstatningsfag som at følge idræt C, efter ansøgning til Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK) kan fritages for reglen om erstatningsfag (se herom under 1.7 nedenfor).

I enkelte tilfælde er der elever med sådanne handicap eller permanente funktionsnedsættelser, der til trods for, at de kan fritages fra idræt, alligevel ønsker at deltage for at få glæde af den fysiske aktivitet. Under forudsætning af, at deres tilstand er stabil, og at deres handicap er af en sådan art, at deres deltagelse i undervisningen er praktisk forenelig med den almindelige undervisning på holdet, kan institutionens ledelse, efter samråd med eleven, forældre og idrætslæreren, tillade dette. Sådanne elever skal ikke have et erstatningsfag, er fritaget for afsluttende standpunktskarakter og går ikke til

prøve, hvis holdet udtrækkes til prøve. Der udtrækkes i sådanne tilfælde en anden prøve til eleven.

Regelgrundlag:

- § 22, stk. 2, i bekendtgørelse om de gymnasiale uddannelser
- § 51, stk. 2, i bekendtgørelse om de gymnasiale uddannelser
- § 3, nr. 2, litra a, i bekendtgørelse om studie- og ordensregler m.v. i de gymnasiale uddannelser.

1.4 Om deltagelse i timerne for elever, der er fritaget fra hele den praktiske del af undervisningen, men skal til prøve i faget

De elever, der ikke kan tildeles et erstatningsfag, og som ikke kan deltage i den praktiske del af undervisningen og dermed heller ikke i den praktiske del af en eventuel prøve, følger den praktiske del af undervisningen uden at deltage fysisk. Herved kan eleven tilegne sig viden om den praktiske del af faget, det teoretiske stof såvel som teori/praktik-koblingen, der vil indgå i den mundtlige del af prøven. Kan eleverne i stedet gå til en senere sygeprøve, skal de naturligvis det.

1.5 Om teoretisk prøve for elever, der er fritaget fra hele den praktiske del af undervisningen

På idræt C er undervisningen i høj grad praktisk. Her indgår den teoretiske dimension som understøttende for den praktiske undervisning, og derfor vil den skadede elevs deltagelse (som observatør, coach, dommer eller andet) i undervisningen være central for elevens mulighed for at leve op til kravene, da formålet med den mundtlige del af prøven er at afdække elevens refleksioner over praksis i forløbene i forløbspakken og over koblingen mellem praksis og den til forløbene tilknyttede teori. Eleven trækker samme forløbspakke som den gruppe, eleven er en del af. Eleven er ikke bundet til gruppen i forberedelsestiden, men observerer til prøven sin gruppes praktiske udførelse, så den senere teoretiske samtales kobling mellem teori og praksis kan tage udgangspunkt i det observerede. Eleven gennemfører en individuel teoretisk prøve i hele den afsatte prøvetid (ca. 24 min.) med udgangspunkt i gruppens forløbspakke. I den mundtlige del af prøven stilles spørgsmål til eleven om det faglige indhold i de tre forløb i forløbspakken, herunder til sammenhængen mellem praksis og den til forløbspakken hørende teori. Karakteren gives alene på baggrund af elevens mundtlige præstation. Er eleven delvis skadet og kan gennemføre et eller to færdighedsområder, så gennemføres det eller de færdighedsområder praktisk, såfremt det er skadesmæssigt forsvarligt, da det er i fagets ånd at være så praktisk som muligt.

På idræt B er der en 50/50 fordeling mellem praktik og teori. Der er en separat mundtlig prøve med individuel trækning af spørgsmål, som beskrevet i læreplanen. Da spørgsmålene desuden ikke kobles direkte til praksis i forløbene i forløbspakken, er elevens deltagelse i den praktiske del af undervisningen ikke på samme måde central i forhold til elevens mulighed for at leve op til kravene i den mundtlige prøve. Karakteren gives alene på baggrund af elevens mundtlige præstation. Som på C-niveau kan en delvis skadet elev gennemføre det praktisk mulige.

1.6 Om tildeling af erstatningsfag

Institutionen beslutter (med videst muligt udgangspunkt i elevens ønske), hvilket andet fag på C-niveau eller hvilket løft af niveauet i et fag som idræt C skal erstattes med, hvis eleven fritages for undervisning i faget. Efter lov om de gymnasiale uddannelser § 19, stk. 6, gælder det, at undervisningstiden for den enkelte elev skal være mindst 2.600 timer. Elever, der som erstatningsfag får et andet fag på C-niveau, vil kun modtage 75 undervisningstimer i faget (modsat 150 timer i idræt C) og vil derfor, afhængigt af det nærmere tidspunkt for fritagelsen fra idræt, kunne ende med færre end 2.600 timer for deres samlede uddannelsesforløb. Dette vil ikke i sig selv være i strid med § 19, stk. 6, men institutionens ledelse kan med fordel inddrage hensynet til elevens samlede undervisningstimer, når den vælger imellem at give erstatningsfag som et nyt fag på C-niveau eller som et niveauløft.

1.7 Procedurer for ansøgning til Styrelsen for Undervisning og Kvalitet om dispensation for erstatningsfag for idræt C

Hvis en elev ønsker at blive fritaget for erstatningsfag for idræt C, kan eleven indgive en ansøgning herom til Styrelsen for Undervisning og Kvalitet.

Styrelsen har praksis for at imødekomme konkrete ansøgninger om dispensation for reglen om erstatningsfag for elever, hvis konkrete helbredstilstand gør det tilsvarende byrdefuldt for dem at følge et relevant erstatningsfag som at følge idræt C. Det har styrelsen gjort i forhold til elever med f.eks. muskelsvind, cerebral parese eller andet alvorligt fysisk handicap.

Lægefaglig dokumentation

Ønsker en elev at blive fritaget for erstatningsfag for idræt C, bedes eleven fremskaffe lægefaglig dokumentation, der konkretiserer, at et erstatningsfag for idræt C vil være tilsvarende byrdefuldt for eleven som faget idræt. Det er vigtigt, at den lægefaglige dokumentation specifikt forholder sig til spørgsmålet om fritagelse fra erstatningsfaget

– det er således ikke tilstrækkeligt, at den forholder sig til selve behovet for at blive fritaget for idræt.

Elevens egen ansøgning

Derudover skal eleven selv udarbejde en ansøgning, som beskriver, hvorfor eleven ønsker at blive fritaget for erstatningsfag for idræt C. Af ansøgningen skal fremgå elevens fulde navn, fødselsdato og -år. (Ansøgningen kan naturligvis også udarbejdes af forældremyndighedens indehaver eller – efter bemyndigelse – af andre.)

Institutionens udtalelse

Når eleven har sendt ansøgningen og den lægefaglige dokumentation til institutionen, skal institutionens ledelse lave en udtalelse til sagen, hvor institutionen tager stilling til dispensationsansøgningen samt den lægefaglige dokumentation.

Institutionen skal herefter videresende ansøgningssagen til styrelsen. En sådan ansøgning med dokumentation kan sendes med Sikker Post til mailen: stuk@stukvum.dk, herunder att.: Center for Ungdomsuddannelser.

2. Funktionsnedsættelsen har en karakter, der gør, at eleven i kortere eller længere tid kan fritages fra dele af den praktiske del af undervisningen

2.1 Om delvis fritagelse fra den praktiske del af undervisningen

En elev kan være delvist fritaget fra den praktiske del af undervisningen, hvis vedkommende har en funktionsnedsættelse, der forhindrer deltagelse i noget af, men ikke hele undervisningen i faget. Eleven vil i sådanne tilfælde deltage i undervisningen, i det omfang eleven kan.

Institutionens ledelse vurderer, om funktionsnedsættelsen begrænser elevens muligheder for at leve op til de faglige mål.

Hvis ledelsen vurderer, at funktionsnedsættelsen ikke væsentligt begrænser elevens muligheder for at leve op til de faglige mål, samt at eleven kan deltage i størstedelen af den normale undervisning på holdet, vurderes eleven på lige fod med de øvrige elever, hvilket vil sige, at eleven får afsluttende standpunktskarakter og går til prøve, hvis holdet udtrækkes til prøve.

Hvis ledelsen derimod vurderer, at funktionsnedsættelsen væsentligt begrænser elevens muligheder for at leve op til de faglige mål, samt at eleven kun i begrænset omfang kan deltage i den normale undervisning på holdet, fritages eleven fra faget og tildeles erstatningsfag.

I praksis vil de fleste elever med funktionsnedsættelse befinde sig mellem de to ovennævnte yderpunkter, og hvilken af de to løsninger, der vælges i det enkelte tilfælde, afgøres af ledelsen i samråd med eleven og idrætslæreren.

Kommer funktionsnedsættelsen på et tidspunkt i 3.g, hvor der ikke kan tildeles et erstatningsfag, eller viser det sig, at eleven ikke kan indgå i undervisningen i det omfang, som var forventet, og derfor har væsentligt begrænsede muligheder for at leve op til de faglige mål, kan eleven af institutionens ledelse fritages for afsluttende standpunktskarakter. Eleven går til teoretisk prøve i faget (se herom under 1.5 ovenfor), hvis holdet udtrækkes til prøve.

Regelgrundlag:

- § 3, nr. 2, litra a, i bekendtgørelse om studie- og ordensregler m.v. i de gymnasiale uddannelser
- § 22, stk. 2, i bekendtgørelse om de gymnasiale uddannelser
- § 51, stk. 2, i bekendtgørelse om de gymnasiale uddannelser
- § 24 i den almene prøvebekendtgørelse.

